

sBiblos in njegova uporaba v šolski knjižnici Srednje vzgojiteljske šole, gimnazije in umetniške gimnazije Ljubljana

sBiblos and Its Use in the School Library of the Secondary Preschool Education, Grammar School and Performing Arts Grammar School Ljubljana

Katarina Jesih Šterbenc

Izvleček

Besedilo opisuje storitev izposoje e-knjig, imenovano sBiblos. sBiblos je storitev, ki je za šolske knjižnice novost in jo je kot pilotni projekt omogočilo Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje. Predstavljene so podrobnosti ter statistični prikaz izposoj. Prav tako je predstavljen pomen različnega knjižničnega gradiva za uporabnike in pomen izposoje e-gradiva na šolah, ki delujejo na več lokacijah. Pričakovati je bilo, da bo platforma sBiblos priročna za šole, ki delujemo na več lokacijah, z enim knjižničarjem. Pričakovanja o izposoji so bila velika, delo v razredu pa je pokazalo na kar nekaj pomanjkljivosti tako s strani tehničnih težav kot tudi s strani ponujenih e-knjig. Prihodnost projekta bo odvisna od evalvacije, ki bo prikazala rezultate ter usmeritve za nadaljnji razvoj ter uporabo platforme sBiblos v šolskih knjižnicah.

Ključne besede: šolske knjižnice, e-branje, sBiblos, motivacija, IKT

UDK 028.5:004

Abstract

The article describes the e-book lending service called sBiblos. This service is a new addition to school libraries, made possible by the Ministry of Education as a pilot project. The details of this service and a statistical analysis of book loans are presented. Moreover, the article presents the importance of different types of library materials for users and the importance of lending e-materials at schools operating in several locations. It was anticipated that the sBiblos platform would be convenient for schools with only one librarian, operating in several locations. Expectations concerning lending were high, but the work done in class has pointed out quite a few drawbacks, both with regard to technical problems and the books on offer. The future of this project depends on its evaluation, which will show the results and policies for the further development and use of the sBiblos platform in school libraries.

Keywords: school libraries, e-reading, sBiblos, motivation, ICT

Uvod

Šolske knjižnice v Sloveniji so pomemben del vzgojno-izobraževalnega sistema ter vsakega zavoda oziroma šole. Uporabnikom nudijo dostop do različnih tiskanih in elektronskih virov (knjige, referenčna gradiva, serijske publikacije) in drugih informacijskih gradiv, ki jim pomagajo pri učenju, raziskovanju in razvijanju bralnih navad.

Šolsko knjižnico določa 68. člen Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (2007), v katerem piše, da ima šola knjižnico, v kateri se zbira, strokovno obdeluje, hrani, predstavlja in izposoja knjižnično gradivo ter opravlja informacijsko-dokumentacijsko delo kot sestavina vzgojno-izobraževalnega dela v šoli.

Torej je šolska knjižnica sestavni del vzgojno-izobraževalnega dela v šoli in je namenjena vzgojno-izobraževalnemu procesu ter potrebam učencev in delavcev šole, zato je pomembno, da se vključuje v delo na šoli (Medved, 2020, str. 4). S svojimi nalogami, dejavnostmi, aktivnostmi in gradivom pospešuje ter razvija kulturne navade, krepi veselje do branja pri učencih ter nudi mnogo možnosti za pridobivanje izkušenj ter novega znanja. Šolska knjižnica je torej »fizični in digitalni prostor za učenje v šoli, v katerem so branje, poizvedovanje, raziskovanje, razmišljanje, domišljija in ustvarjalnost bistveni za pot učencev od informacij do znanja ter za njihovo osebno, družbeno in kulturno rast« (IFLA – Smernice za šolske knjižnice, 2019). V naslednjem poglavju bo predstavljena naša šolska knjižnica.

Šolska knjižnica Srednje vzgojiteljske šole, gimnazije in umetniške gimnazije Ljubljana

Šolska knjižnica na Srednji vzgojiteljski šoli, gimnaziji in umetniški gimnaziji Ljubljana (dalje SVŠGUGL) ni več samo prostor, v katerem so shranjene knjige in se te izposojajo v strogi tišini. »Tradicionalno pojmovanje šolske knjižnice se je spremenilo: knjižnica ni skladišče knjig, ampak središče, kjer se znanje, zapisano na različnih nosilcih, razpršuje, knjižnica je torej bolj križišče poti, po katerih se pretaka znanje.« (Rebolj, 2008) Šolska knjižnica na SVŠGUGL se nahaja na dveh lokacijah, tako kot tudi sama šola. Večina gradiva se nahaja v matični stavbi na naslovu Kardeljeva ploščad 28 A, manjši del gradiva, ki je namenjen izključno programu predšolske vzgoje na naslovu Kardeljeva ploščad 16. Poleg omenjenih dveh lokacij knjižnice imamo tudi bralni kotiček, to je prostor nad plesnimi dvoranami, ki je namenjen počitku in neformalnemu druženju. V tem prostoru imajo dijaki na razpolago gradivo, ki je prosto dostopno in ga lahko uporabljajo kadar koli, tudi v času njihovih popoldanskih treningov. Posebnost bralnega kotička je v tem, da dijaki soustvarjajo prostor in soustvarjajo ponudbo gradiva. Ta prostor je kot neke vrste knjigobežnica, uporabniki prinesejo svoje gradivo in lahko vzamejo gradivo, ki so ga prinesli predhodniki.

Vsaka šolska knjižnica ima knjižnično gradivo, kar predstavlja zbirko gradiv, ki se redno dopolnjuje, ureja in hkrati tudi izloča. Knjižnično gradivo (Steinbuch, 2010) so publikacije in dokumenti v knjižnični zbirki, ki jim je knjižnica dodala knjižnično informacijo: UDK-vrstilec za opredelitev vsebine, s katerim je predmet obravnave lahko opredeljen tudi s krajevno, časovno in metodološko oznako, in signaturo za oznako lokacije publikacije v knjižnični zbirki ter inventarno številko kot lastninsko oznako (Zakon o knjižničarstvu, 2001). Knjižnično gradivo je tudi neknjižno gradivo – to so posebne vrste gradiva, ki za uporabo potrebujejo določene naprave. Med neknjižno gradivo spadajo kase, cd- in dvd-plošče, razni predmeti idr.

Kot je zapisano v 3. členu Zakona o knjižničarstvu (2001), so knjižnično gradivo vsi objavljeni tiskani, zvočni, slikovni, elektronski ali kako dru-

Posebnost bralnega kotička je v tem, da dijaki soustvarjajo prostor in soustvarjajo ponudbo gradiva.

Slika 1: Pogled na police šolske knjižnice SVŠGUGL.
Foto: Katarina Jesih Šterbenc, 2023.

gače tehnično izdelani zapisi, ki jih zbirajo in javnosti posredujejo knjižnice ter so namenjeni za potrebe kulture, izobraževanja, raziskovanja in informiranja. Knjižnično gradivo so tudi rokopisi in drugo neobjavljeno gradivo (tipkopisi, elektronski zapisi ipd.). Zato je za uporabnike zelo pomembno, da do različnih gradiv lahko dostopajo v knjižnici. S pomočjo različnega gradiva se spodbuja interes za branje. Branje je izjemno pomembno iz več razlogov: prispeva k intelektualnemu razvoju, izobraževanju, razširjanju obzorja in kreptvi komunikacijskih sposobnosti posameznika.

Knjižnično gradivo predstavlja dragocen vir za bralce, saj omogoča dostop do različnih informacij, znanj, kulture in razmišljanj na različnih nosilcih. Za krepitev bralne kulture je zelo pomemben bogat nabor različnih vrst gradiva, saj tako vsak uporabnik najde kaj zase oziroma razširja svoje interese. Različne študije in strokovnjaki poudarjajo, da je treba spodbujati branje vsega knjižničnega gradiva (knjižno, neknjižno), saj s tem posameznik krepi svoje besedišče, uri možgane ter se uči.

Z leti in z razvojem sodobne tehnologije ter e-poti pa so knjižnično gradivo postale tudi e-knjige. V Sloveniji je nekaj ponudnikov le-teh, a za potrebe knjižnične izposoje se je razvil Biblos. Za potrebe šolskih knjižnic pa se je v šolskem letu 2022/2023 razvila platforma sBiblos. Več o tem v naslednjem poglavju.

Kaj je sBiblos

Ministrstvo za izobraževanje znanost in šport (zdaj Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje – v nadaljevanju MVI) je v sodelovanju z več strokovnimi službami in zavodi (Zavod RS za šolstvo, IZUM itd.) omogočilo brezplačen dostop do e-knjig (prek aplikacije sBiblos) učencem tretjega vzgojno-izobraževalnega obdobja osnovnih šol, srednješolcem ter otrokom in mladostnikom s posebnimi potrebami.

Ker gre za enoletni pilotni projekt, so si na pristojnem ministrstvu želeli, da bi se vse šolske knjižnice vključile ter začele z uporabo platforme sBiblos (<https://www.sbiblos.si>) in svojim uporabnikom ponudile brezplačen dostop do e-knjig. MVI po zaključku projekta napoveduje evalvacijo, ki bo prikazala rezultate ter usmeritve za nadaljnji razvoj ter uporabo platforme sBiblos v šolskih knjižnicah.

Prvi vtisi

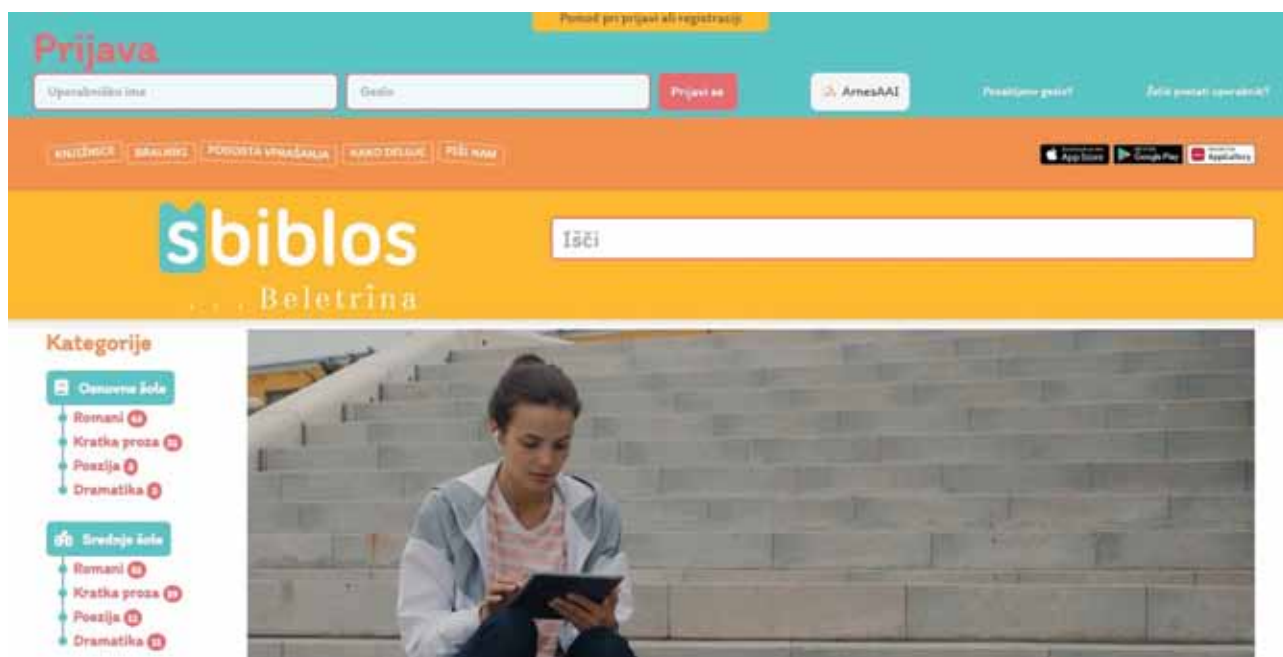
Novica o dodatni platformi, sBiblos, je bila sprva med nekaterimi šolskimi knjižničarji zelo dobro sprejeta. Potem ko smo platformo začeli uporabljati, pa so se začele kazati določene pomanjkljivosti oz. omejitve.

Že septembra 2022 sem v vseh oddelkih 1., 2. in 3. letnika z velikim navdušenjem razlagala o prihajajoči platformi in o tem, kako nam bo olajšana izposoja, predvsem zato ker smo šola, ki deluje na dveh lokacijah. Kmalu po novembrskih počitnicah sem začela s predstavitvami novega načina izposoje e-knjig v posameznih oddelkih. Tudi s profesorico slovenščine sva bili dogovorjeni, da dijaki izbirajo za domače branje knjige, ki so v elektronski obliki. Sprva sva sBiblos predstavljali vsaka pri svoji uri in želeli izposojati prikazati tudi v praksi. Uporabljali smo izključno mobilne telefone in najina ideja je bila, da si vsak dijak v razredu izposodi knjigo za domače branje z uporabo svojega telefona. Kmalu zatem se je začelo zatikati in je sodobna tehnologija skorajda odpovedala. Ker sem ugotovila, da pri urah do dejanske izposoje ne bomo prišli, sam dijake napotila na vstopno spletno stran <https://www.sbiblos.si/>, natančneje na zavihek pogosta vprašanja. Nekateri dijaki se poslužujejo izposoje e-knjig, za vse preostale dijake pa je bila to le uporabna informacija. Na koncu ure smo naredili tudi kratko evalvacijo in dijaki so mi zaupali, da če že berejo, raje berejo tiskane knjige. Prav tako jih je zmotil nabor knjig, saj so si zaželeli nekoliko sodobnejših del.

Statistični pregled izposoje sBiblos

Na SVŠGUGL smo se hitro odločili in uredili vse formalnosti, da smo lahko pristopili k projektu in našim dijakom ponudili možnost izposoje brezplačnih e-knjig. Kot šolska knjižničarka sem poskrbela za vse formalnosti ter za predstavitev projekta vodstvu, pri čemer sem izpostavila pomen projekta za naše dijake. Prav tako sem izvedla reklamo med sodelavci in dijaki. Ugotavljam, da je zelo pomembno, da naše dijake seznanimo in jim omogočimo izposojati in uporabo e-knjig.

Knjižnično gradivo predstavlja dragocen vir za bralce, saj omogoča dostop do različnih informacij, znanj, kulture in razmišljanj na različnih nosilcih.

Slika 2: Zaslonska slika vstopne strani sBiblos
Zajem zaslona: Katarina Jesih Šterbenc, 2023.

V naši šolski knjižnici smo dijakom v okviru organiziranih aktivnosti predstavili sBiblos ter jim po korakih razložili prednosti (Fekonja, 2022).

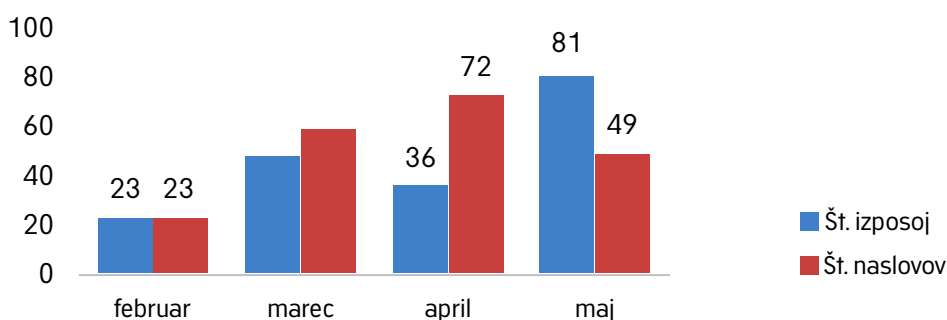
Na kratko bom predstavila eno izmed ur pouka knjižničnega informacijskega znanja (KIZ), ki sem ga letos izvajala prvič na to temo.

Z dijaki drugega letnika smo preizkusili uporabo platforme sBiblos. Predstavila sem jim platformo, načine iskanja, navigacijo ter navodila za uporabo, ki so objavljena na spletni strani sBiblos. Dijaki so si na svoje mobilne naprave namestili aplikacijo ter uporabljali tudi aplikacijo mCOBISS ali Mojo knjižnico. Uporabo aplikacije mCOBISS smo na prejšnjih urah KIZ-a že uporabljali in se je naučili uporabljati.

Kot že omenjeno je po navodilih MVI IZUM vsem šolskim knjižnicam sBiblos vključilo v COBISS3 ter v lokalne baze dodal ustrezne bibliografske zapise e-knjig.

Na grafikonu so vidni statistični prikazi števila izposoj (posamezni uporabniki oziroma dijaki naše šole) ter število naslovov, ki so se v določenem mesecu izposojali. Gre za mesece od februarja do maja 2023. Kot je razvidno iz grafikona, je izposoja počasi naraščala iz meseca v mesec. E-knjige so dostopne vsak čas dneva, ne glede na odprtost knjižnice. Tako so nekateri dijaki ugotovili, da so si pozabili

Uporabljali smo izključno mobilne telefone in najina ideja je bila, da si vsak dijak v razredu izposodi knjigo za domače branje z uporabo svojega telefona.

Graf 1: Prikaz statistike izposoje
Avtorica: Katarina Jesih Šterbenc, 2023.

izposoditi tiskano knjigo v knjižnici ali pa so bili že vsi izvodi določenega naslova izposojeni, zato so si lahko pomagali s platformo sBiblos ter na ta način prišli do gradiva (še posebno se je to pokazalo pri obveznem domačem branju, ko vsi dijaki morajo prebrati izbrane naslove).

Dijake sem tudi kratko anketirala o sami platformi, uporabnosti ter pridobila koristne informacije, ki so bile del poročanja na zaključni konferenci ob koncu šolskega leta. Pridobljene informacije sem strnila in posredovala pristojnemu ministrstvu.

Sklep

V prispevku je predstavljena novost šolskega leta 2022/2023, ki jo je za vse šolske knjižnice v Sloveniji uvedlo Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje. Vpeljava in ideja o platformi sBiblos za šolske knjižnice se je izkazala za nujno med posebnimi šolskimi leti, ki jih je v preteklosti zaznamovala pandemija covid-19.

Smo šola, ki deluje na dveh lokacijah in za dijake, ki nimajo šolske knjižnice v svoji matični šoli, je zelo pomembno, da imajo omogočen tudi e-dostop do gradiva. Na naši šoli smo k stvari pristopili z vso resnostjo, uredili vse formalnosti ter postopke, da smo dijakom ponudili možnost izposoje e-knjig prek platforme sBiblos.

Dijakom se je platforma zdela uporabna in pregledna, vendar so bili razočarani nad izborom e-knjig. Ugotovili so, da niso našli ustrezne literature za svoje domače branje. Upam, da bodo predlogi in pripombe šolskih knjižničarjev vključeni v evalvacijo pristojnega ministrstva. V bližnji prihodnosti nas čaka novost na področju izposoje e-knjig, ki jo pripravlja IZUM, na kar so nas opozorili na prvih dnevih COBISS 2023.

Viri in literatura

Fekonja, R. (2022). Vloga šolske knjižnice – od skladišča do središča branja in stičišča medpredmetnega povezovanja. V R. Fekonja (ur.), *Šolska knjižnica kot središče branja in stičišče medpredmetnega povezovanja* (str. 14–15). Zavod RS za šolstvo.

IFLA – *Smernice za šolske knjižnice* (2. dop. izd.) (2019). Zveza bibliotekarskih društev Slovenije. http://www.zbds-zveza.si/sites/default/files/dokumenti/ifla_guidelines.pdf (Original dela izdan v angleščini junija 2015)

Rebolj, V. (2008). *E-izobraževanje: skozi očala pedagogike in didaktike*. Didakta.

Steinbuch, M., Novljan, S., Zabukovec, V., Andrin, D., Brilej, I., Fekonja, R., Kosi, J., Kuštrin Tušek, N., Prijol, V., Vagaja Petrič, N., Zwitter, S. (2010). *Posodobitve pouka v gimnazijski praksi. Knjižnično informacijsko znanje*. Zavod RS za šolstvo.

Zakon o knjižničarstvu (ZKnj-1) (2001). *Uradni list RS*, št. 87/2001, 96/2002 – ZUJIK, 92/2015.

Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI) (2007). *Uradni list RS*, št. 16/2007 – uradno prečiščeno besedilo, 36/08, 58/09, 64/09 – popr., 65/09 – popr., 20/11, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 47/15, 46/16, 49/16 – popr., 25/17 – ZVaj in 123/21.

Katarina Jesih Šterbenc, univ. dipl. bibl., zaposlena na Srednji vzgojiteljski šoli, gimnaziji in umetniški gimnaziji Ljubljana.

Naslov: Srednja vzgojiteljska šola, gimnazija in umetniška gimnazija Ljubljana, Kardeljeva ploščad 28a, 1000 Ljubljana

E-naslov: katarina.jesih.sterbenc@gmail.com